

PODUZETNI KO OBRAZOVANJE – PUT KA STVARANJU ZAPOŠLJIVIH I KONKURENTNIH MLADIH LJUDI

UDK: 658:37

Pregledni rad

Dr.sc. Suncica Oberman Peterka

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku
E-mail: suncica@efos.hr

Dr.sc. Anamarija Deli

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku
E-mail: adelic@efos.hr

Dr.sc. Julia Peri

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku
E-mail: julia@efos.hr

SAŽETAK – Poduzetni ko obrazovanje područje je koje je rastu i interesu na sveučilištima diljem svijeta. Europska unija definirala je poduzetničku kompetenciju jednom od osam temeljnih životnih kompetencija, koje pojedincima osiguravaju zapošljivost i konkurentnost. Pri definiranju ove kompetencije govori se o sposobnostima pojedinca da ideje pretvori u aktivnosti, sposobnostima upravljanja projektima i kompetencijama kreativnosti i inovativnosti. Na ovaj način, poduzetništvo se definira puno šire od onoga kako ga percipira većina ljudi u društvu, ono je puno više od pokretanja i vođenja vlastitog poduzeća. S obzirom na ovu definiciju poduzetništva, poduzetni ko obrazovanje je ono, koje osigurava razvoj navedenih kompetencija kod pojedinaca i nije samo usmjereno na osposobljavanje pojedinaca na pokretanje i vođenje poslovnog poduzeća. U skladu s tim ciljevi poduzetni ko obrazovanja mogu biti različiti i višestruki: od razumijevanja značenja poduzetništva i uloge poduzetništva i poduzetnika u društvu do razvoja kompetencija upravljanja projektima, inovativnosti ili u konačnici i pokretanja i upravljanja poduzetničkim poduhvatom. Rad govori o osnovnim razlozima razvoja poduzetni ko obrazovanja, mogu im ciljevima poduzetni ko obrazovanja te na primjeru razvoja poduzetničkih programa na Ekonomskom fakultetu u Osijeku daje prikaz kako to u praksi izgleda. Ključne riječi: poduzetni ko obrazovanje, poduzetništvo, temeljne kompetencije, ciljevi poduzetni ko obrazovanja

1. UVOD

Poduzetni ko obrazovanje područje je koje je rastu i interesu na sveučilištima diljem svijeta. Broj obrazovnih programa iz poduzetništva na svim razinama obrazovanja, širom svijeta u stalnom je porastu. Naime, organizacije, sadržaj, metodologija i pedagogija se od programa do programa razlikuju, ali svi oni nastaju iz iste njihove pobude: potaknuti ekonomski razvoj sredine u kojoj djeluju (Holmgren i From 2005, Jack i Anderson 1999, Kirby 2004). Poduzetni ko obrazovanje se često smatra i važnim razvojno-ekonomskim mehanizmom.

Europska unija definirala je poduzetničku kompetenciju jednom od 8 temeljnih životnih kompetencija¹, koje pojedincima osiguravaju zapošljivost i konkurentnost. Pri definiranju ove kompetencije govori se o sposobnostima pojedinca da ideje pretvori u aktivnosti, sposobnostima upravljanja projektima i kompetencijama kreativnosti i inovativnosti. Na ovaj način, poduzetništvo se definira puno šire od onoga

kako ga percipira većina ljudi u društvu, ono je puno više od pokretanja i vođenja vlastitog poduzeća.

Nekoliko je različitih društvenih i ekonomskih imbenika doprinijelo razvoju poduzetni ko obrazovanja. To su (Ronstadt, R., 1985:12):

- prihvaćanje da se poduzetništvo može naučiti, a samim tim i poduzetnici i da ne moraju samo "rođeni" poduzetnici biti uspješni
- znanstveno prihvaćanje da je poduzetništvo važna obrazovna inovacija
- rastu i interes za poduzetništvo kao područje istraživanja i učenja
- rastu i broj istraživanja iz područja poduzetničkog obrazovanja.
- rastu i interes za poduzetničke tečajeve od strane studenata *biznisa* i od strane poslovnih ljudi zainteresiranih za vještine, koje su im potrebne za razvoj njihovih poduzeća
- rastu i svijest među zaposlenima na sveučilištima da su velikodušni donatori najbogatiji i uspješni poslovni ljudi (poduzetnici).

Poduzetni ko obrazovanje će postati integralni element svakog budućeg akademskog programa u školama, sveučilištima i koledžima te će se razviti u dokazano i prihvaćeno područje znanstvene analize (Prema Ronstadtu (citirano kod Hynes 1996:2)).

¹ Uz komunikaciju na materinjem jeziku, komunikaciju na stranim jezicima, matematičku kompetenciju, digitalnu kompetenciju, kompetenciju kako učiti, socijalnu i građansku kompetenciju te kompetenciju kulturne svijesti i kulturnog izražavanja.

2. KONCEPT PODUZETNI KOG OBRAZOVANJA

Upravo je nedostatak jedinstvenog koncepta poduzetni kog obrazovanja doveo i do različitih shvaćanja o tome što bi trebao biti cilj takvog obrazovanja, kako se takvo obrazovanje organizira, kojim metodama i pedagogijom se služi te tko je kompetentan i tko treba sudjelovati u izvođenju programa poduzetni kog obrazovanja (Oberman Peterka, 2008).

Postoji nekoliko klasifikacija koncepata poduzetni kog obrazovanja, ovisno o naglasku samog procesa obrazovanja, principima na kojima se zasniva te fokusu samih poduzetnih programa (Oberman Peterka, 2008).

Prva kategorizacija naglašava četiri pristupa organizaciji poduzetnih programa:

1. Naglasak na procesu - naglašava se značaj razumijevanja i razvoja sposobnosti koji su temelj poduzetni kog djelovanja i odnose se na naivne na koji poduzetnici djeluju, ponašaju se, gledaju na određene stvari.
2. Naglasak na korisniku - fokusira se na specifične ciljane skupine, koje imaju zajedničke interese kao npr. profesionalni status, znanstveno područje, tehnološka znanja, kompleksnost/nesigurnost djelatnosti/tržišta i osobni status
3. Naglasak na rezultatu - uzima u obzir otkrivajuća i želje studenata i vrlo je blizu pristupu, objašnjenom pod točkom 2. Ovaj pristup uključuje i ulogu poduzetni kog obrazovanja u komercijalizaciji istraživanja i novih znanja pri stvaranju nove vrijednosti.
4. Naglasak na viziji - ovaj pristup uzima u obzir širu ulogu poduzetni kog obrazovanja kroz stvaranje ili podržavanje budućih društvenih ili ekonomskih događanja. Na poduzetništvo se gleda kao na pokretača stvaranja novih prilika za pojedince i organizacija, a na obrazovanje kao na katalizator promjene.

Druga podjela se zasniva na kategoriziranju poduzetni kog obrazovanja oko tri temeljna principa:

1. "entrepreneurship" - primjena poduzetnih karakteristika i kvaliteta u različitim kontekstima
2. "entrepreneurial" - stanje duha (manifestiranje poduzetnih vještina, osobina, ponašanja u svim aspektima života)
3. "entrepreneurism" - stvaranje poduzetne klimе i podržavanje te strukture.

Najčešće korišten koncept poduzetni kog obrazovanja je obrazovanje "o", "za" ili "pomoću", posredstvom" poduzetništva.

1. obrazovanje "o" poduzetništvu je pristup koji naglašava bavljenje poduzetništvom kao znanstvenom disciplinom,
2. obrazovanje "za" poduzetništvo ima za cilj pripremiti pojedince za poduzetnički život ili neposredno iskorištavanje prilike kroz kreiranje novog posla ili pothvata,

3. obrazovanje "posredstvom" poduzetništva sugerira da se poduzetništvo može naučiti ili poduzeti kroz druge kolegije, kao temeljna kompetencija ugrađena u druge kontekste, ne samo u menadžment i biznis.

Gibb (2002) se zalaže za napuštanje sadašnjeg uskog fokusa promatranja poduzetništva na kreiranje novog pothvata i poduzetnika te smještanje poduzetništva u središte debate o globalizaciji i konkurentnosti. Poduzetni kog obrazovanje ima značajnu ulogu u stvaranju kapaciteta sveučilišta i pojedinaca za nošenje s kompleksnošću i nesigurnošću u okruženju u kojem djeluju. Ono razvija proaktivnost, inovativnost i odgovornost pojedinca te spremnost na preuzimanje rizika u donošenju odluka i rješavanju problema. Poduzetni kog obrazovanje zahtijeva povezivanje različitih znanstvenih disciplina, te razvija vještine multidisciplinarnog pristupa analizi problema i traženju rješenja.

Ako poduzetni kog obrazovanje definiramo kao osnaživanje pojedinaca za prepoznavanje prilika prije drugih ili onih koje drugi previde, ali i za proaktivnost za pretvaranje tih prilika u pothvate (Paul Hannon, 2005), onda je jasno da je ono potrebno svim studentima sveučilišta te ga tako treba i nuditi. Kao što je to napravljeno na nekim svjetskim sveučilištima (u Velikoj Britaniji: Cambridge University ima Center for Entrepreneurial Learning i Cambridge Enterprise, ili Hunter Centre for Entrepreneurial Studies na Strathclyde University; u SAD: Academy for Entrepreneurial Leadership na University of Illinois at Urbana-Champaign), jedna od mogućih opcija je organizacija sveučilišnog Odjela za poduzetništvo, koji će organizirati poduzetne kolegije za sve studente sveučilišta. Poduzetništvo bi trebalo biti temeljni i obvezni kolegij za sve studente sveučilišta, a ostali kolegiji se mogu dizajnirati kao izborni, prema potrebama pojedinih fakulteta, kao npr. Poduzetništvo u umjetnosti, Poduzetništvo u medicini, Poduzetništvo u nastavi, Tehnologija i poduzetništvo itd. Ovo je i važan korak prema interdisciplinarnosti sveučilišta i otvaranju ka zajedničkim projektima različitih dijelova sveučilišta (Oberman Peterka, 2008).

3. CILJEVI PODUZETNI KOG OBRAZOVANJA

Različit shvaćanja koncepta poduzetni kog obrazovanja vode i ka različitim shvaćanjima i klasifikacijama uloge, zadataka i ciljeva poduzetni kog obrazovanja. Ciljevi poduzetni kog obrazovanja ne smiju se isključivo vezati uz poticanje studenata na pokretanje i vođenje vlastitog posla, budući da poduzetništvo nije isto što i osnivanje i vođenje malog poduzetnika. Cilj obrazovanja općenito pa tako i poduzetni kog obrazovanja je ohrabivanje ljudi na lateralno razmišljanje i gledanje na stvari na novi način, odnosno održavanje cijelo vrijeme otvorenog i radoznaloga uma (Kirby, 2004).

Ciljeve poduzetni kog obrazovanja možemo svrstati u tri grupe, kojima, u razli itim kombinacijama, teži ve ina poduzetni kih programa (Gibb, citirano kod Oberman Peterka, 2008):

1. Nau iti razumjeti poduzetništvo
2. Nau iti biti poduzetan
3. Nau iti biti poduzetnik

Prvi cilj poduzetni kog obrazovanja je razviti široko razumijevanje o poduzetništvu i posebno uložiti poduzetnika i poduzetništva u modernom društvu i gospodarstvu. Ovaj cilj usmjeren je na cjelokupnu populaciju, kao i grupe, posebno zainteresirane za poduzetništvo. Gledano op enito, poduzetni ko obrazovanje se veže uz stvaranje pozitivnog stava i mišljenja o poduzetništvu. Operacionalizacija ovog cilja naj eš e se provodi kroz pružanje informacija putem medijskih kampanja i/ili seminara, predavanja organiziranih za studente na svim razinama obrazovanja (primarno, sekundarno, tercijarno), kao i za široku populaciju. Ovaj na in izgra ivanja svijesti je važan i kao prva stepenica u pripremanju ljudi za poduzetni ku karijeru, budu i da sklonost pojedinca za bavljenjem razli itim poslovnim karijerama, ovisi o poznavanju postojanja tih mogu nosti, tj. da bi se pojedinac odlu io postati poduzetnikom u kasnijoj fazi razvoja vlastite karijere, mora biti upoznat s postojanjem te mogu nosti.

Drugi cilj se odnosi na osposobljavanje pojedinaca za preuzimanjem odgovornosti za svoje obrazovanje, karijeru i život, odnosno osposobljavanje pojedinaca za poduzetni ki pristup životu. Ekonomska sigurnost pojedinca ovisit e o njegovoj sposobnosti za u enjem i sposobnosti za snalaženjem u novim uvjetima rada. Kako bi opstali u decentraliziranim, plii i racionalnijim organizacijama, pojedinci trebaju preuzeti inicijativu i odgovornost za vlastito u enje i kontinuirano usavršavanje svojih vještina. Kao rezultat poduzetni kog obrazovanja ljudi bi trebali djelovati spontano poduzetni ki, u svim životnim situacijama. Ovaj cilj se ostvaruje raznim treninzima koji imaju naglasak na poduzetni kom procesu i/ili timskom radu i projektnim zadacima, kao dvjema komponentama, karakteristi nim za suvremene organizacije (Hytti i O'Gorman 2004).

Tre i cilj poduzetni kog obrazovanja odnosi se na pripremanje pojedinaca da postanu poduzetnici te da upravljaju novim poduze em. Ovaj cilj ostvaruje se kroz "vježbanje" poduzetništva u kontroliranom okruženju, kao npr. pokretanje mini-poduze a u uionici te kroz osiguravanje osnovnih vještina i informacija o tome "kako" pokrenuti i voditi malo poduze e i "kako" biti poduzetnikom.

4. RAZVOJ PODUZETNI KOG OBRAZOVANJA

Nije lagano utvrditi kada i gdje je pokrenut prvi program iz poduzetni kog obrazovanja, najviše zbog korištenja razli itih pojmova i njihovog razli itog tuma enja. Prvi programi iz poduzetni kog obrazovanja pojavili su se pedesetih godina prošlog stolje a i od tada njihov broj se stalno pove ava. U li-

teraturi se susre u dva datuma, koja govore o prvom poduzetni kom programu: McMullan and Long (1987) spominju 1938. godinu, kada je profesor emeritus Shigeru Fujii s Kobe sveu ilišta u Japanu pokrenuo prvi obrazovni program iz poduzetništva, dok se kod velikog broja ostalih autora (Katz 2003, Kuratko 2003, Levie 1999, Vesper i Gartner 1997) spominje 1947. godina, kada je Myles Mace održao prvi te aj iz poduzetništva na Harvard Business School, što je svakako bio prvi program iz poduzetništva na području Sjedinjenih Ameri kih Država.

Interes studenata i potražnja za poduzetni kim programima neprestano rastu i njihov broj se rapidno pove ava; od 1947. do 1999. godine, u Americi je ponuda poduzetni kih programa narasla na 2200 kolegija u preko 1600 škola, pokrenuta su 44 referentna akademska asopisa na engleskom jeziku i otvoreno je preko 100 poduzetni kih centara (Katz, 2003). U usporedbi s obiljem literature, istraživanja, studija vezanih uz problematiku poduzetni kog obrazovanja u Americi, vrlo je mali broj sli nih istraživanja i studija vezan uz istu problematiku izvan Sjedinjenih Ameri kih Država. Poduzetni ki programi se u Europi javljaju 1980-ih godina i to u području sjeverne Europe. Pioniri poduzetni kog obrazovanja u Europi su University of Warwick, Velika Britanija; University of Twente, Nizozemska; Strathclyde University, Velika Britanija; Chalmers University of Technology, Švedska i University of Joensuu, Finska. U Njema koj je npr. prvi poduzetni ki program pokrenut 1998. godine i od tada se broj odjela i katedri iz poduzetništva brzo i naglo pove ava. Sli na situacija je i u Švicarskoj, Austriji i Francuskoj (Volkman 2004).

U Hrvatskoj je prvi program iz poduzetništva pokrenut na Sveu ilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku kao dodiplomski studij još 1992. godine, ali je program ubrzo, zbog promjene stava Uprave Ekonomskog fakulteta i ugašen. Od 1996. godine u sklopu privatnog visokog u ilišta VERN postoji stru ni studij iz poduzetništva, a 2000. godine na osje kom Sveu ilištu pokrenut je poslijediplomski studij iz Poduzetništva.

Razvoj poduzetni kog obrazovanja i rast broja poduzetni kih programa u Europi posljedica je ciljeva zadanih Lisabonskom agendom. Poduzetništvo i inovacije su motor za ostvarenje ovih ciljeva, a obrazovanje ima kriti nu ulogu u razvoju i oblikovanju vještina, kulture i stavova ljudi na svim razinama (Dubini and Iacobucci 2004, Andea, Zaharia i Marinias 2005, Gibb i Cotton 1998, Gibb 2002, Kirby 2004, Wilson 2004).

Interes za poduzetni ko obrazovanje javlja se i u tranzicijskim isto noeuropskim zemljama, kao i u

azijskim zemljama. Iako se kurikulumi i dalje temelje na funkcijskim znanjima (strategija, upravljanje ljudskim resursima, marketing itd.), kolegiji o poduzetništvu, pokretanju poslovnih pothvata i poslovnom planiranju postaju sve popularniji (Dubbini and Iacobucci 2004, Holmgren i From 2005)

5. PODUZETNI KO OBRAZOVANJE NA EKONOMSKOM FAKULTETU U OSIJEKU

Ekonomski fakultet u Osijeku, jedan od najstarijih fakulteta na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Osnovan je 1961. godine uz značajnu podršku lokalnog gospodarstva i institucija lokalne i regionalne samouprave, što je imalo velik utjecaj na usmjerenost istraživačkog interesa na rješavanje regionalnih problema u gospodarstvu, a nekoliko desetljeća kasnije i iniciralo pokretanje poduzetničkog obrazovanja na Sveučilištu.

Poslijediplomski studij Poduzetništvo (znanstveni magisterij) pokrenut je 2000. godine i predstavljao je novi poletak razvoja poduzetničkog obrazovanja na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, koji se temeljio na jačanju istraživačke aktivnosti nego kada je bio pokrenut prvi studij iz poduzetništva na ovoj visokoškolskoj instituciji 1989. godine. Istraživački tim osječki Ekonomskog fakulteta započeo je s istraživanjem poduzetništva još krajem 1980-ih godina i održao je taj kontinuitet do danas (kroz projekte financirane od Ministarstva znanosti), ali je istraživačka aktivnost intenzivirana od 2002. godine kada je osječki tim uključen kao GEM Hrvatska tim u realizaciji godišnjih istraživanja poduzetništva u okviru najvećeg svjetskog istraživačkog projekta Global Entrepreneurship Monitor².

Program je redizajniran 2005. godine, u skladu s Bolonjskim procesom što je omogućilo kreiranje obrazovne vertikale iz poduzetništva - preddiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog studija. Meunarodna suradnja na Tempus projektu rezultirala je pokretanjem novog doktorskog programa "Inovativnost i poduzetništvo" 2010. godine, čijim pokretanjem Sveučilište J.J. Strossmayera iz Osijeka postaje jedina visokoobrazovna institucija u Hrvatskoj koja realizira cijelu obrazovnu vertikalu iz poduzetničkog obrazovanja. Kao rezultat Tempus projekta nastaje i Meunarodni centar za istraživanje poduzetništva - ICES, koji objedinjuje sve aktivnosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku vezano uz obrazovanje i istraživanje poduzetništva³. Svi obrazovni programi iz poduzetništva imaju vrlo dobre poveznice s malim i srednjim poduzećima zahvaljujući uskoj suradnji s Centrom za poduzetništvo Osijek, Poduzetničkim inkubatorom BIOS iz Osijeka i Centrom za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva - CEPOR.

² www.gemconsortium.org, 14.06.2016.

³ www.ices.hr, 14.06.2016.

Poslijediplomski program (predbolonjski znanstveni magisterij i bolonjski specijalisti) je namijenjen onima koji žele biti osnaženi za vođenje pozitivnih promjena, a temelj je poduzetništvo koje objedinjuje znanja i vještine potrebne za uvođenje i razvoj prilika, pretvaranje prilika u pothvate - osobne ili profesionalne, uz podršku mreže poduzetničkih potpornih institucija.

Prva generacija upisanih studenata na poslijediplomski studij Poduzetništvo 2000. godine bili su većinom studenti s ekonomskim preddiplomskim obrazovanjem. Od svih upisanih studenata 2000. godine samo je njih 6% bilo neekonomске struke. Godine rada i širenja ideje o značajnosti poduzetničkog obrazovanja s vremenom su mijenjale statistiku o upisanim studentima. U razdoblju 2000.-2015. godine na poslijediplomski studij Poduzetništvo (predbolonjski znanstveni magisterij, bolonjski specijalisti), upisano je 16 generacija studenata (u pojedinim godinama zbog interesa upisivane su dvije generacije), odnosno oko 400 studenata. Studenti su u potpunosti dolazili iz Osijeka i okolice, a kasnije program dobiva širi regionalni karakter te ga upisuju studenti iz cijele Hrvatske te Bosne i Hercegovine i Makedonije. Program je oduvijek bio orijentiran na razvoj poduzetničkog kapaciteta mladih ljudi, kroz razvoj znanja i vještina potrebnih za identifikaciju problema, rješavanje problema i generiranje i razmjenu ideja. Ove vještine identificirane su kao ključne za individualni i organizacijski razvoj u budućnosti (Reich, 1991) Ciljevi programa, zajedno s idejom o poduzetništvu kao načinu razmišljanja i djelovanja potrebnom svima, u organizacijama svih veličina, profitnom i neprofitnom sektoru, javnom i privatnom te u privatnom životu svakog pojedinca kao načina borbe sa sve većom kompleksnošću i neizvjesnošću u okruženju u kojem živimo i djelujemo, s vremenom su postali prepoznati i među studentima neekonomске struke čiji udio u upisanim studentima sve više raste, od 6% u 2000. godini na gotovo 50% u zadnjim godinama.

Osječki iskustvo je pokazalo da uspješnost poduzetničkih obrazovnih programa ovisi o jakoj utemeljenosti u istraživačkoj aktivnosti, jer na taj način je omogućeno oblikovanje sadržaja i na njemu "isporuke" programa prema utvrđenim potrebama za poduzetničkim kompetencijama (intencije, ponašanje, atributi). Međutim, pored istraživačke utemeljenosti, potrebna je i strateška opredijeljenost za uvođenje takvih programa, što je u osječkom slučaju bilo prepoznato na razini Ekonomskog fakulteta.

6. ZAKLJUČAK

Kao posljedica globalizacije, velikih tehnoloških, gospodarskih i drugih promjena javljaju se pritisci za novim sadržajima i načinima obrazovanja, koje pojedincima osigurati znanja i vještine potrebne za opstanak u uvjetima velike nesigurnosti i kompleksnosti, a poduzećima i društvima omogućiti daljnji rast i razvoj. Kao odgovor na ove pritiske dolazi do pojave poduzetničkog obrazovanja. Od 1950-ih godina, kada

su se pojavili, poduzetni ki programi su se raširili na gotovo sva sveu ilišta širom svijeta. Iako je prepoznat značaj poduzetni kog obrazovanja za gospodarski i društveni rast i razvoj, poduzetništvo i poduzetni ko obrazovanje još se uvijek bore za priznanje u akademskom svijetu. Osnovni razlog tome je nepostojanje konceptualnog okvira poduzetništva i poduzetni kog istraživanja, što vodi ka različitim tumačenjima poduzetni kog obrazovanja. Osiguravaju i konceptualni okvir, koji je razjasniti neobjašnjene fenomene i poboljšati kvalitetu istraživanja, osigurati se i znanstvena legitimnost poduzetništva te spriječiti njegova marginalizacija.

LITERATURA

1. Andea P., Zaharia S.E., Marinas L, Lisbon strategy - and opportunity for the entrepreneurial university, University within society - UNISO, Cherbourg, France, 18-23.07. 2005
2. Dubbini S., Iacobucci D., The development of entrepreneurial competences: entrepreneurship education in Italian universities and firms organizational models, Proceedings of the 14th Annual IntEnt Conference. University of Napoli, Federico II, Italy, 4-7.07. 2004
3. Gibb A., Cotton J., Concept into Practice? The Role of Entrepreneurship Education in schools and further education, background paper to the conference held at the Department of Trade and Industry, 8 December, Enterprise and Industry Education Unit, Durham University Business School, Durham, 1998
4. Gibb A.A., (b) Creating conducive environments for learning and entrepreneurship Industry and Higher Education, June 2002
5. Holmgren C, From J., Taylorism of the Mind: entrepreneurship education from a perspective of educational research, European Educational Research Journal, Volume 4, Number 4, 2005
6. Hynes, B., Entrepreneurship education and training - introducing entrepreneurship in non-business discipline, Journal of European Industrial Training, Vol. 20, Iss.8, 1996
7. Hytti U., O'Gorman C., What is "enterprise education"? An analysis of the objectives and methods of enterprise education programmes in four European countries, Education and Training, Volume 46, Number 1, 2004
8. Jack S.L., Anderson A.R., Entrepreneurship education within the enterprise culture, producing reflective practitioners, International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, Vol.5, No.3, 1999.
9. Katz J.A., The chronology and intellectual trajectory of American entrepreneurship education 1876-1999, Journal of Business Venturing, Vol. 18, 2003
10. Kirby D.A., Entrepreneurship education: can business schools meet the challenge?, Education and Training, Volume 46, Number 8/9, 2004
11. Kuratko D.F., Entrepreneurship Education: Emerging Trends and Challenges for the 1st century, Coleman Foundation White Paper Series for the U.S. Association of Small Business & Entrepreneurship, 2003
12. Levie J., Entrepreneurship Education in Higher Education in England, A survey, Department for Education and Employment and London Business School, London, October, 1999
13. McMullan W.E., Long W. A. (1987). Entrepreneurship education in the nineties, Journal of Business Venturing, Vol. 2
14. Oberman Peterka, Poduzetni ka sveu ilišta u funkciji efektivne diseminacije intelektualnog vlasništva sveu ilišta, doktorska disertacija, 2008
15. Reich R., The work of nations - Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism, Vintage, 1991
16. Ronstadt, R., The educated entrepreneurs: A new era of entrepreneurial education is beginning, American Journal of Small Business, 9(4), 1985
17. Vesper K.H., Gartner W.B., Measuring progress in entrepreneurship education, Journal of Business Venturing 12, 1997, 403-421
18. Volkmann C., Entrepreneurship Studies - An Ascending Academic Discipline in the Twenty- First Century, Entrepreneurial studies in higher education, Higher Education in Europe, European Centre for higher education (UNESCO-CEPES), Volume XXIX, Number 2, 2004
19. Wilson, K., Entrepreneurship Education at European Universities and Business Schools, Results of a Joint Pilot Survey, September 2004, EFER & EFMD
20. www.gemconsortium.org, 14.06.2016
21. www.ices.hr, 14.06.2016